

vybraných historických povodní, které se na sledovaných tocích v období měření odehrály. Odborný text je proložen historickými zápisy nepostrádajícími dramatickostí a osobní pocity očitých svědků. Historické i recentní údaje, dobová pozorování a výklady doprovází množství tabulek i obrazového materiálu, ať již fotografií, grafů, synoptických map či hypsometrických map jednotlivých jmenovaných povodí (legendy u každé z nich by znamenaly jejich výrazné vylepšení; povodí Odry nad Jablunkovem nesahá všude ke státní hranici se Slovenskem, mapy povodí lze sotva označit názvy historických zemí – obr. 93, 101).

Zcela unikátního charakteru je kapitola šestá pojednávající povodně na našem území v období před zahájením hydrologických měření. Zde vedle povodně spojené s legendou o sv. Václavu z 10. století se autoři opírají o záznamy kronik od 12. po 19. století. Popisy povodňových událostí doprovázejí dobové reálie, které zařazují povodně do historického kontextu s tehdejšími stavem „technologií“ a myšlením kronikářů, případně autorů zachované korespondence. Nehledě na výklady zásahů vyšší moci, autoři dobových dokumentů si velmi dobře uvědomovali souvislosti mezi srážkami, táním sněhu a průběhem povodní. Kapitola obsahuje množství chronologicky uspořádaných odkazů na jednotlivé povodně s uvedením pramenů, což jistě podnítl další výzkum.

Zajímavým počinem je pokus o propojení poznatků z hydrologických měření s jinými dokumentárními materiály k povodním. Složitost tohoto úkolu je dána mj. četnými změnami krajiny v povodích, v průtočných profílech řek, úpravami tras toků a výstavbou nádrží, mírou zastavěnosti údolních den a jiných ochranných staveb. Použití technologie GIS je vhodnou možností. Detaily použití této metody však práce neuvádí, takže je obtížné posoudit, jak se např. modelování záplavy území ve vztahu k hodnotám vodočtu vůbec vydařilo. Zde se rovněž nabízejí široké možnosti pro další výzkum.

Cennými dodatky publikace jsou obsáhlé seznamy citovaných materiálů a použitých pramenů, zejména kronik a dalších archivních pramenů. Obsáhlý anglický souhrn (83 stran) přiblíží tuto zajímavou publikaci zahraničním

odborným kruhů a nakonec i zainteresované široké veřejnosti.

J. KOLEJKA

* Brázdil, R., Dobrovolný, P., Elleder, L., Kakos, V., Kotyza, O., Květůň, V., Macková, J., Müller, M., Štekl, J., Tolasz, R., Valášek, H.: Historické a současné povodně v České republice. Masarykova univerzita/Český hydrometeorologický ústav, Brno/Praha 2005, 369 s.

Brno Studies in English (ročník 2005)*

31. ročník anglistické řady Sborníku prací Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (*Brno Studies in English*, 2005) je věnován životnímu jubileu, šedesátinám, lingvistky doc. PhDr. Ludmily Urbanové, CSc. Jana Chamornikolasová rekapituluje příspěví jubilanťky k rozvoji brněnské anglistiky na Filozofické i Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, její profesionální zájmy v oborech korpusové lingvistiky, sociolingvistiky, pragmatiky, stylistiky, fonetiky a fonologie i formativní vliv profesorů Josefa Vachka, Jana Firbase, Randalpha Quirka a Jana Svartvika na její odborné zaměření.

Na profesora Jana Firbase, společný zájem o Janáčkovu hudbu i svůj návrat do Brna, města svého dětství, po 43 letech v zahraničí vzpomíná s nostalgii i humorem britský translator Peter Newmark v příspěvku *Remembering Jan Firkas*. Zdůrazňuje Firbasovo zaujetí prací, jeho vlídnost, skromnost a pedagogický talent i pevné rodinné zázemí.

Lingvistickou část otevírá studie Olgy Dontchevy-Navrátilové *Text Typology of Resolutions*. Autorka identifikuje v žánru rezolucí UNESCO jejich generický strukturální potenciál s obligatorními i volitelnými prvky, jejichž konfigurace je relativně pevná. Funkční diferenciací typů rezolucí pak motivuje hodnotu i pozici konkrétních strukturálních prvků.

Studie Naděždy Kudrnáčové nazvaná *Oscillatory Corporeal Verbs from a Semantic-Syntactic Perspective* analyzuje sémantické a syntaktické vlastnosti skupiny sloves vyjadřujících nevolní kmitavé pohyby těla či jeho

částí. Všímá si typů tranzitivních konstrukcí, v nichž se jich užívá, a syntaktických rolí, jež jednotlivé sémantické komponenty zaujmají. Užití v odlišné syntaktické konstrukci bývá doprovázeno změnou lexikálně-sémantického obsahu a volba průběhového slovesného tvaru souvisí s hodnotícím postojem.

Renata Povolná se zabývá jazykovými prostředky usnadňujícími mlouvenou komunikaci v článku *Some Notes on Interactive Discourse Items in Spoken English*. Autorka analyzuje užití tázacích dovětek a frází *you know* a *you see*, jejich diskurzivní funkce a reakce na ně, ať už verbální, nebo signály potvrzující a povzbuzující k pokračování (tzv. *backchanneling*). Výskyt a roli jmenovaných interaktivních prostředků porovnává na korpusech soukromé konverzace a veřejných rozhlasových diskusí.

Vlastnostem, vnitřní struktúře a možností klasifikace anglických idiomů souvisejících s penězi se věnuje Tetyana Tkachuk v textu *Idioms Inside Out: Money in English Idioms*. Podobně jako u slov existují mezi nimi sémantické vztahy, takže je lze třídit podle sémantických polí nebo podle klíčových slov do idiomatických skupin.

Ludmila Urbanová se v příspěvku *Is Stylistics a Controversial Branch of Language Study?* zabývá současným pojetím a funkcí jazykovědné stylistiky; důraz klade zejména na sociální determinaci rozmanitosti jazykových prostředků (*variation*). Vysvětluje rozdíl mezi tradičním termínem *style* a sociologickým termínem *register*, mezi stylistickou analýzou textu chápaného jako statický produkt a diskurzu pojímaného jako proces.

Tzv. *hedges*, tedy pragmatické prostředky, pomocí nichž se omezuje síla výpovědi v rámci tzv. negativní zdvořilosti (*negative politeness*), klasifikuje do několika skupin podle funkce Sirma Wilamová v příspěvku *On the Function of Hedging Devices in Negatively Polite Discourse*.

Druhý příspěvek Petera Newmarka, *The Translator as Writer*, shrnuje několikero pojetí „dobrého psaní“ i jazykové prostředky (např. jednoslabičná frázová slovesa, polysémní výrazy, nominalizaci, viceslovná kompozita), které jsou sice bohatstvím angličtiny, avšak nebezpečím pro nezkušeného překladatele.

Literárněvědnou část zahajuje Rebekah Bloyd studií *Sounds and Silences in the Jamaican Household: Michelle Cliff's „Columba“*. Pomocí pojmů heteroglosie a dialogismu identifikuje kontextové podmínky a významové vazby v próze.

Změnou role náboženské víry v životech Afroameričanek se zabývá Nina Bosničová v textu *Changing Perspective on Religion in African American Women's Autobiographies*. Základem jí byly autobiografie Afroameričanek ze tří různých období, od éry otrokářství až téměř po současnost.

Pavel Drábek se v příspěvku *František Nevrla's Translation of Hamlet* zabývá málo známými a nehranými překlady všech 37 Shakespearových her a jeho celého básnického díla, které vytvořil amatérský překladatel F. Nevrla, zejména v reakci na překlady E. A. Saudka.

Milada Franková charakterizuje čtyři současné romány britské autorky Jane Rogers, vyznačující se žánrovou růzností a silným historickým a biografickým prvkem, v článku *Jane Rogers's Novel Explorations*.

Lidia Kyzlinková se zabývá odrazem současného britského multikulturního prostředí s jeho sociálními, etnickými a náboženskými tenzemi a postoji ženských hrdinek v detektivních příbězích Ruth Rendell (jednou pod pseudonymem Barbara Vine) v textu *Rendell/Vine: The Historical Universality of Degradation Between Nations and Genders*.

Analýze obrazu Američana v českých filmech 90. let 20. století se věnuje Tomáš Pospišil ve studii *Spies, Bombers, Liberators and Lovers: Images of Americans in Czech Film*. Dochází k závěru, že klíše z normalizačních dob bylo hladce nahrazeno jiným, popřípadě byly předpokládané národní rysy transformovány do zábavné karikatury.

Jaume Albero Poveda se prizmaty antropologie, psychologie, folkloristiky i literární komparistiky zabývá ve studii *Villains and the Representations of Evil in J. R. R. Tolkien's Fiction of Middle-Earth* typologií záporných nadpřirozených bytostí a nestvůr v Tolkienově *Hobitovi* a *Pánovi prstenů*. Z mnoha analogií vyplývá, že lidé se tradičně vymezují negativně, takže příšery jsou definovány právě svou odlišností.

Novou interpretaci klíčové scény Shakespearovy *Zimní pohádky* přináší Jana Přida-

lová v textu *Symbolic Images of Mimesis, Tromp l'Oeil and a Veil in Shakespeare's The Winter's Tale*. Symboly zde použité, jako namalovaná rouška stírající rozdíl mezi realitou a fikcí, řeší otázku schopnosti člověka imitovat či překonat přírodu.

Tématem příspěvku Martiny Vránové *Intertextuality in Love Among the Ruins* jsou četné odkazy a citace na další umělecká díla v románu Roberta Clarka *Love among the Ruins* (2001). Autorka ukazuje, že paralely, vystavěné v podstatě na dvou motivech, lásce a destrukci, posilují kritický úsudek čtenářů.

R. VOGEL

* SPFFBU, S11 = BSE 31, Brno,
Masarykova univerzita 2005, 196 s.

David Václavík: Sociologie nových náboženských hnutí*

Vedoucí Ústavu religionistiky na Filozofické fakultě MU David Václavík se ve své nejnovější knize věnuje tématu, jež patří v současné religionistice k nejfrekventovanějším. Lze je sice popsat jednoduše jako výzkum nových či netradičních náboženských seskupení, zaměřený na jejich výskyt, rozšíření, vývojové tendence, případně naukové obsahy, to ale nebude zcela výstižné. V této problematice totiž běží o mnohem zásadnější souvislosti, které se týkají celkové náboženské restruktury v evropské kultuře. Evropa byla kdysi plně christianizovaný světadíl (jediný ze všech, který můžeme takto označit) a vytvořila ve své intelektuální kultuře tradici silných a velkých církví. Tato tradice se rozpadla a s ní rovněž christianizovaná Evropa. Jak důvod tohoto vývoje, tak i jeho průběh a důsledky se zpravidla shrnují do tzv. sekularizační teze: Evropa je sekularizovaná, a proto v ní náboženství ustupuje do pozadí, stává se menšinovým pojemem světa a místa člověka v něm. Zejména v některých zemích, mezi něž je počítáno i Česko, převládá v důsledku sekularizace a politického vývoje po 2. světové válce ateismus.

Václavík ve své knize varuje před podobnými zjednodušeními. Sekularizační teze ne-

platí automaticky a neznamená zesvětštění ve smyslu odnáboženštění, obraz české společnosti jako ateistické je spíše vulgarizací skutečnosti. Náboženský život současné Evropy stejně jako dnešního Česka se vyznačuje mnovrstevnatostí, prolínáním různých rovin, paralelizací mnoha forem náboženské zkušenosti stejně jako nenáboženských, mimonáboženských a protináboženských životních postojů. Pokud se tato různorodost převádí do polarity věřící versus ateisté, či dokonce křesťané versus ateisté, je to totéž zploštění hraničící s falzifikací, jako kdyby se hovořilo o protipólech římskokatolické církve a společnosti.

Z metodologického hlediska, které Václavík objasňuje, je na místě spíše mluvit o deskularizaci, kterou nese poměrně strmý nárůst netradičních forem religiozity, pro něž se ujal název nová náboženská hnutí (*New Religious Movements*). Jejich výzkum se dosud zhusta omezoval na deskripci bez příslušných metodologických rozlišení, která umožňují jejich typologizaci a utřídění podle zdůvodněných kritérií. Teprve na základě takové metodologie pak lze uvažovat o jisté míře orientace v místy nepřehledném, komplexním, mnohdy jemně strukturovaném náboženském prožívání moderního světa, toho prožívání, které dokáže šmahem shrnout pod výraz „sekty“ snad již jen nevychovanec.

Typologickému užívání výrazů sekta, církev a kult je také věnována první kapitola Václavíkovy práce. Nejprve prochází dějinami těchto pojmů a líčí klasické typologie u M. Webera, E. Troeltsche, R. Niebuha, návazně pak modernější variace R. Starka, W. Bainbridge, M. Yíngera a B. Wilsona. Jednotlivé typologie seznamují s různými aspekty, na které se při výzkumu náboženství kladl důraz, ukazují proměny v hodnotových přístupech k náboženským seskupením různého typu a umožňují vyčíst proměny v metodologii religionistiky a sociologii náboženství ve 20. století. Velmi důležitá jsou autorova upozornění shrnutá v kritické reflexi způsobů, jimiž se uvedené pojmy používají: všechny jsou výrazně hodnotově zatíženy, spojeny s ambivalentním vnímáním a často (pokud jde o sektu nebo kult) nasazovány tam, kde jde o vyjádření negativního postoje. Religionistické a sociologické teorie, usilující o hodnotovou neutralitu, nejsou s to korigovat obecné vnímání sekt